

UNHCR
The UN Refugee Agency

LESGEVEN OVER VLUCHTELINGEN

9-12
jaar

Lesmateriaal
basisonderwijs

Meer lesmaterialen op: unhcr.org/teaching-about-refugees

© 2017 UNHCR

VOOR JE BEGINT

Hoe rekening houden met kinderen van vluchtelingen, asielzoekers, migranten en staatlozen in de lesplanning.

Voor je les geeft over het onderwerp vluchtelingen, asielzoekers, nationaliteit en migranten, neem je best even de tijd om het profiel van de leerlingen in je klas in detail te bekijken. Zijn er vluchtelingen, migranten, kinderen van migranten of staatlozen bij? Als dat zo is, overweeg om je lesplannen eerst met hen en/of hun ouders te bespreken. Vooral bij jongere kinderen is het best meteen ook de ouders te betrekken.

Hou in je lessen waar mogelijk rekening met de ideeën van de kinderen en met de feedback van de ouders. Vraag hen alleen vragen te beantwoorden als ze uitdrukkelijk laten verstaan dat ze geïnteresseerd zijn in het beantwoorden van vragen over, of in het bespreken van hun situatie. Begin het gesprek alleen als je merkt dat je gesprekspartners er open voor zijn. Staatloze personen hebben geen nationaliteit en zijn daardoor burgers van geen enkel land.

Staatloosheid komt voor in verschillende situaties. In sommige landen worden etnische of religieuze groepen bijvoorbeeld wettelijk niet erkend als burgers. Sommige kinderen zijn geboren in een ander land dan het land waarvan de ouders de nationaliteit hebben. Ze kunnen niet de nationaliteit verkrijgen van het land van hun ouders of van het land waar ze geboren zijn. Wereldwijd zijn er nog een aantal landen die wetten hebben die moeders niet toelaten om hun nationaliteit aan hun kinderen door te geven. Basisrechten zoals onderwijs, gezondheidszorg, werk, vrijheid van vestiging en andere worden vaak ontzegd aan staatloze personen. Zonder die rechten worden ze met veel moeilijkheden en frustratie geconfronteerd. Wees voorzichtig met het gebruik van woorden zoals 'land' en 'nationaliteit' wanneer je staatloze kinderen in je klas hebt. In de plaats daarvan kun je de woorden 'je thuis' of 'je cultuur' gebruiken.

INHOUD

Dit pakket lesmaterialen bestaat uit drie delen:

1. Leren omgaan met diversiteit

In dit deel leren kinderen culturen van over de hele wereld kennen en worden ze aangemoedigd om ideeën, spellen, muziek, begroetingen en voedsel uit andere culturen te ontdekken en ermee te spelen. Kinderen worden er zo toe aangezet om de gelijkenissen en verschillen tussen mensen te leren kennen en te waarderen.

Leerdoelen

Begrijpen dat mensen die uit andere landen komen vaak op een andere manier met elkaar omgaan en op een andere manier communiceren.

Begrijpen dat de verschillen tussen mensen de wereld rijker en diverser maken.

Nieuwe culturen in mijn thuissituatie verkennen, ontdekken en bespreken.

2. Nieuwkomers begrijpen

In dit deel leren kinderen ervaren hoe het is om als nieuweling in een klas aan te komen. Kinderen komen te weten wat het betekent om een nieuwe taal te moeten leren, nieuwe spelletjes te spelen, nieuwe vrienden te maken en een schooldag te ervaren als een nieuweling op school.

Leerdoelen

Begrijpen waarom aankomen als nieuw kind in een school een beangstigende en stresserende ervaring kan zijn.

Zorgen dat kinderen met empathie reageren op nieuwkomers.

3. Zorgen voor een rustige klasomgeving

In dit deel leren kinderen om samen met de leerkracht regels uit te werken om er voor te zorgen dat de klas rustig blijft en dat iedereen zich aan regels houdt. Kinderen leren nadenken over hun gedrag en welke effecten dit gedrag kan hebben op anderen. Ze leren ook hun eigen positief gedrag en dat van anderen te waarderen.

Leerdoelen

Begrijpen dat gevoelens die in de klas vaak voorkomen een effect kunnen hebben op de manier waarop je in bepaalde situaties reageert.

Begrijpen hoe een klas kan samenwerken aan een betere en aangenaamere omgeving voor iedereen.

Begrijpen welke dingen kunnen helpen om te kalmeren als dat nodig is.

BASISONDERWIJS 9 TOT 12 JAAR

1. Activiteiten om kinderen te leren omgaan met diversiteit en over andere landen en culturen te leren

In dit deel leren kinderen hun horizon te verbreden en verschillen en gelijkenissen tussen landen en culturen te herkennen en te waarderen. Zoek om te beginnen een moment waarop je met de ouders kan praten van kinderen die uit andere landen komen en vraag na of ze bereid zijn mee te werken aan activiteiten in deze module. Sommige activiteiten zijn gebaseerd op

culturele gewoonten van bepaalde landen. Je kan die activiteiten ook aanpassen zodat ze de gewoonten van de nieuwkomers in je klas reflecteren, als ze bereid zijn daaraan mee te werken. Neem voldoende tijd om er zeker van te zijn dat de ouders zich op hun gemak voelen als je over dit onderwerp les geeft, en nodig ze zo nodig eens uit naar de lessen die je geeft.

1.1 Op verschillende manieren leren groeten

Leg de klas de volgende regel op: “Als iemand je begroet, moet je minstens vier andere mensen op dezelfde manier begroeten.” Toon daarna een ouderwetse manier van groeten (bijvoorbeeld door het buigen van de knieën en een “révérence” te maken) aan één kind. Je kan daarna een meer moderne manier van begroeten tonen (bijvoorbeeld door een hand te schuidden of te wuiven).

Vraag de kinderen daarna om elkaar te begroeten en laat hen nadenken over de verschillen tussen de manier waarop we elkaar begroeten. Vraag de kinderen daarna naar de manieren van begroeten in hun taal of cultuur. Hoe begroeten ze bijvoorbeeld hun ouders of grootouders, en hoe begroeten ze hun vrienden? Kunnen ze gelijkenissen zien in oude of nieuwe manieren van groeten, of in manieren van begroeten uit verschillende talen en culturen? Je kan daarna een spel organiseren waarbij kinderen een week lang elke ochtend minstens vier mensen moeten begroeten op één van de manieren die ze geleerd hebben.

1.2 Groeten op de kaart

Nadat de kinderen de verschillende manieren van begroeten hebben geleerd, neem je een wereldkaart en bekijk je met je klas waar de begroetingen vandaan komen. Plak een sticker op elke plek. Verdeel de kinderen in groepjes en laat hen opschrijven wat ze mogelijk al weten van alle plaatsen die op de wereldkaart aangeduid zijn.

Vraag de kinderen om alles te bespreken en op te schrijven wat ze denken te weten of al weten over andere landen en over hun eigen land. Als ze moeilijkheden hebben, vraag hen dan om op te schrijven welke taal, welk eten en welke muziek je in de landen kan vinden.

Vraag de kinderen of ze al in één van de landen geweest zijn, of iemand kennen die uit één van de landen komt. Bewaar alles wat de kinderen opgeschreven hebben zodat je het later kan gebruiken.

1.3 Muziek van andere landen of culturen

Zet muziek op en vraag de kinderen er iets bij te tekenen. Laat hen de muziek beschrijven, laat ze een ritme klappen of dansen als ze dat willen.

Welke emoties voelen ze?

Welke kleuren horen ze?

Als ze zich de muziek als een dier voor moesten stellen, welk dier zou het zijn?

Wanneer ze naar de muziek hebben geluisterd, vraag je de kinderen om te raden waar de muziek vandaan komt. Pik het juiste land of de juiste cultuur daarna uit de plaatsen waarover je tot nu toe les gegeven hebt. Doe daarna hetzelfde met wat volksmuziek en ga dan over op meer hedendaagse muziek uit het land waarin jouw klas zich bevindt. Herhaal hetzelfde met een volksmuziekstuk en een stuk hedendaagse muziek van je eigen streek.

Verdeel de leerlingen in kleine groepjes en vraag ze om de volksmuziek en de hedendaagse muziek in hun eigen land of cultuur te vergelijken. Vraag ze om hetzelfde te doen voor de andere muziek waar ze naar hebben geluisterd. Vraag ze uiteindelijk om vergelijkingen te maken tussen de volksmuziek van het land waar ze vandaan komen en de nieuwe stukken waar ze naar hebben geluisterd. Bespreek deze activiteiten met muzikleerkrachten die je kent. Als een aanvullende activiteit kan een muzikleraar teksten schrijven op een melodie en zelfs muziek maken in de muziekles in de stijl van een van de muziekstukken waar ze naar hebben geluisterd.

1.4 Voedsel van andere landen of culturen

Vraag de kinderen om te vertellen wat ze eten als ontbijt aan de hele klas, of aan elkaar in kleine groepjes of in duo's. Wijs per groepje of duo een verslaggever aan. Organiseer daarna een klasgesprek waarin de kinderen vertellen wat ze gewoonlijk als ontbijt eten.

Maak een lijst van alle voedingsmiddelen die als ontbijt worden gegeten in de klas.

Breng populaire ontbijten mee van de landen je les over gegeven hebt. Als dat mogelijk is, organiseer dan een kookklas waarin de kinderen het ontbijt kunnen klaarmaken. Ze kunnen de gerechten dan bijvoorbeeld in de pauze opeten.

Toon het recept aan de klas en geef iedereen een kopie.

Je kunt de kinderen ook huiswerk geven en hen een van de ontbijtrecepten laten maken voor hun gezinsleden. Hou er wel rekening mee dat sommige gezinnen misschien niet het budget hebben om dit te doen. In dat geval kan je de ontbijten klaarmaken in de klas.

1.5 Spelletjes van andere landen of culturen

Verdeel de klas in kleine groepjes en geef elk groepje een spelletje, en leg uit hoe het gespeeld wordt. Geef ze 20 minuten om de spelletjes te spelen en laat hen dan hun spelletje doorgeven aan een ander groepje. Als je spelletjes wil spelen die best buiten gedaan worden, bekijk dan of je voor de pauze gebruik kan maken van het speelplein van de school en speel het spel samen.

Breng de klas daarna samen en bespreek de spelregels van de spelletjes.

Vraag hen of de spelletjes lijken op spelletjes die ze al eerder gespeeld hebben.

Vraag wat ze de leukste en de minst leuke dingen vonden aan de spellen.

Vraag daarna aan de kinderen om in kleine groepjes of individueel de spelregels op te schrijven of te tekenen en maak er een poster van voor in de klas. Als alternatief kunnen ze een spel ook in kleine groepjes aan andere klasgenootjes presenteren waarbij ze de regels uitleggen.

2. Activiteiten om de ervaring van nieuwelingen in het land en in de klas te helpen begrijpen

2.1 Een nieuwe taal leren

Geef elk kind een werkblad met een tekst in een taal die ze niet begrijpen. Vraag ze om wat bijhorende vragen in te vullen, bijvoorbeeld: "Wat betekent de eerste zin" "Is het een vraag of een normale zin?"

Geef ze 10 minuten. Je kan een werkblad maken met vragen en omgekeerde woorden en zinnen. Gebruik dan deze website: textmechanic.com/text-tools/obfuscation-tools/reverse-text-generator/. Nadat ze de vragen hebben beantwoord, haal je de

werkbladen op en doe je alsof je punten geeft. Deel de klas in kleine groepjes in en vraag de kinderen om na te denken over waarom je deze taak van ze hebt gevraagd. Begin daarna een groepsgesprek.

Vraag de kinderen om na te denken over wat kinderen meemaken als ze in een klas terecht komen waarvan ze de taal niet spreken. Vraag de leerlingen om na te denken over andere dingen die anders zouden kunnen zijn voor een nieuwkomer in de school komt, en bespreek die in de klas.

2.2 Wat hebben we geleerd?

Neem de blaadjes waarop kinderen geschreven hebben wat ze dachten over andere landen en culturen uit activiteit 21.2. Vraag de kinderen wat ze hebben geleerd over landen en culturen dat hetzelfde is of anders is dan wat ze oorspronkelijk dachten. Je kan bijvoorbeeld begroetingen, taal, spelletjes, eten en muziek bespreken.

Vraag aan de kinderen wat nieuwkomers zouden kunnen verwachten als ze aankomen in de klas, en hoe ze zouden denken dat de klas er uit kan zien.

Deel de kinderen daarna op in groepjes en laat hen een gids schrijven voor nieuwkomers in het land en in de klas, en voor hun families. De gids kan daarna gedeeld worden met nieuwkomers en hun families.

---

3. Activiteiten om rust in de klas te brengen en te zorgen voor een goede leeromgeving voor iedereen

3.1 Manieren vinden om rustig te worden

Vraag de kinderen in groepsverband om na te denken over momenten waarop ze zich verdrietig, boos, geërgerd of gefrustreerd voelden. Verwijs naar de emoties die de kinderen eerder in deze module geleerd hebben om uit te leggen welke taal, welk gedrag en welke acties en reacties kunnen opgeroepen worden als kinderen zich verdrietig, boos, geërgerd of gefrustreerd voelen. Maak een lijst met dingen die ze zelf zouden kunnen doen om te kalmeren en om met negatieve gevoelens om te gaan en hang deze lijst aan de muur.

3.2 Klasreglement

Voortbouwend op vorige activiteiten vraag je de kinderen om als klas of als activiteit in kleine groepjes regels voor de klas op te stellen. Laat ze werken rond regels waar iedereen baat bij heeft, ook de nieuwkomers.

Wanneer elke regel is opgesteld, schrijf je hem op een groot vel papier. Hang het “klasreglement” op in de klas en laat het een heel schooljaar hangen.

Verwijs wanneer nodig naar de regels en moedig kinderen ook aan om naar de regels te verwijzen wanneer dit nodig is.

Meer lesmaterialen op [unhcr.org/teaching-about-refugees](https://www.unhcr.org/teaching-about-refugees)

Door Mialy Dermish.
Bijdrage aan de lesplannen voor diversiteit
in de klas door Alain Uwumugambi, Niala Khalil en Hibatillah Ibrahim.